

Марія Головчак,
студентка 3 курсу
спеціальності «Соціальна робота»
Тернопільського національного педагогічного університету
імені Володимира Гнатюка
golovchak.mariya@gmail.com

Науковий керівник:
кандидат педагогічних наук,
Г. М. Олійник

ДІЯЛЬНІСТЬ СОЦІАЛЬНО-КУЛЬТУРНИХ ЦЕНТРІВ З ОРГАНІЗАЦІЇ ДОЗВІЛЛЯ МОЛОДІ

Постановка проблеми. Однією з актуальних проблем діяльності соціально-культурних центрів на шляху вирішення даної задачі, є організація дозвіллевої діяльності молоді. Вільний час є одним з важливих засобів формування особистості молодої людини. Він безпосередньо впливає і на його виробничо-трудова сфера діяльності, бо в умовах вільного часу найбільш сприятливо відбуваються рекреаційно-відновні процеси, що знімають інтенсивні фізичні й психічні навантаження. Використання вільного часу молоддю є своєрідним індикатором її культури, кола духовних потреб й інтересів конкретної особистості молодої людини або соціальної групи.

Будучи частиною вільного часу, дозвілля привертає молодь його не регламентованістю і добровільністю вибору його різних форм, демократичністю, емоційною забарвленістю, можливістю поєднувати фізичну і інтелектуальну діяльність, творчу і споглядальну, виробничу й ігрову. Для значної частини молодих людей соціальні інститути дозвілля є провідними сферами соціально культурної інтеграції і особової самореалізації. Проте всі ці переваги дозвіллевої сфери діяльності поки що не стали надбанням, звичним атрибутом способу життя молоді.

Удосконалення діяльності соціально-культурного центру з організації дозвілля сьогодні є актуальною проблемою. І її вирішення повинне йти активно за усіма напрямками: вдосконалення господарського механізму, розробка концепцій установ культури в нових умовах, підходи до моделі й професії клубного працівника, зміст діяльності, планування і управління установ сфери дозвілля.

Інтерес до проблем молоді носить постійний і стійкий характер у вітчизняній філософії, соціології, психології, педагогіці.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковий аналіз теорії та практики культурно-дозвіллевої діяльності значний внесок зробили Ю. Стрільцов, М. Плоткін, В. Ковшаров, Т. Кисельова, Ю. Красильников, А. Капська, С. Харченко, І. Корсун, С. Кузьміна та ін.

Питання вивчення дозвілля молоді досліджували Г. Пруденській, Б. Трушин, В. Петрушев, В. Піменова, О. Гордон, Е. Соколов, І. Бестужев-Лада. До проблеми, що вивчаються нами, близькі роботи по саморозвитку і самореалізації особистості у сфері дозвілля (А. Беляєва, О. Каргин, Т. Бакланова), з питань психології особистості (Г. Андреева, А. Петровский та ін.).

Дослідження названих авторів мають важливе значення для вдосконалення теорії і методики культурно-дозвіллевої діяльності молоді. Але ще ряд питань і проблем по цій темі залишаються на стадії вивчення.

Мета статті: розкрити діяльність соціально-культурних центрів з організації дозвілля молоді.

Виклад основного матеріалу і результатів дослідження. Дозвілля як частина вільного часу, залучає молодь своєю не регламентованістю і добровільністю вибору його різних форм, демократичністю, емоційною насиченістю, можливістю поєднати в ньому фізичну й інтелектуальну діяльність, творчу і споглядальну, виробничу й ігрову. Для значної частини молодих людей соціальні інститути дозвілля є основними джерелами соціально-культурної інтеграції й особистісної

самореалізації. Однак усі ці переваги діяльності сфери дозвілля поки ще не стали надбанням, звичним атрибутом способу життя усієї молоді.

Досить широко трактує дозвілля Є. Соколов, стверджуючи, що це спосіб організації, форма матеріально-технічного забезпечення і нормативно-ціннісної регуляції дозвілля, а також змістове багатство вільної життєдіяльності, ступінь розвитку, реалізації гармонії родових та індивідуальних потенцій людини» [7, с. 56].

Систематизувавши вище названі поняття, виявивши їх сутнісну сторону, Є. Соколов визначає дозвілля як час, коли можливий вільний вибір занять, в яких відпочинок чергується з фізичною та розумовою активністю і сутність дозвілля проявляється у: а) задоволенні соціальних потреб, розвитку фізичних та розумових здібностей людини; б) можливості всебічного та гармонійного розвитку особистості; в) підвищенні освітнього та культурного рівня, у результаті котрого людина у новій якості вступає у процес створення матеріальних та духовних потреб; г) діалектичній єдності вільного та робочого часу [7, с. 57].

Відмінною якістю культурного молодіжного дозвілля є емоційна забарвленість, наявність привнести в кожен можливість займатися улюбленою справою, зустрічатися з цікавими людьми, відвідувати значимі для себе місця, бути учасником важливих подій [2].

Ще одна з вимог щодо організації молодіжного дозвілля полягає в тому, що воно, безсумнівно повинно бути різноманітним, цікавим, розважальним і ненав'язливим. Зрозуміло, тут важливі як зміст, так і форма запропонованих занять, розваг, які мають відповідати потребам та інтересам молоді, органічно сприйматися юнаками і дівчатами [2; 3; 4].

Найбільш зручні форми для цього уже вироблені життям. До них відносяться, насамперед, аматорські об'єднання і клуби за інтересами. Сучасні об'єднання і клуби багатопрофільні: політичні, спортивні, туристичні, здоров'я, аматорів природи, науково-технічної творчості, читачів, самодіяльної пісні, колекціонерів, книголюбів, вихідного дня, молоді родини й інші. Клуб – порівняно невелике об'єднання людей, охоплених загальним інтересом, заняттям [1, с. 34 – 37].

Останнім часом молодих людей приваблюють ігри, пов'язані з використанням ігрових автоматів і комп'ютерів. До найбільш привабливих для молоді форм розваг належать: видовища, легка музика, танці, ігри, різноманітні розважальні телепрограми. Зараз, через підвищення духовних потреб молодих, зростання рівня їхнього утворення, культури, найбільш характерною особливістю молодіжного дозвілля є збільшення в ньому частки духовних форм і способів проведення вільного часу, що поєднують розважальність, насиченість інформацією, можливість творчості і пізнання нового. Такими синтетичними формами організації дозвілля стали саме клуби за інтересами, аматорські об'єднання, сімейні клуби, гуртки художньої і технічної творчості, дискотеки, молодіжні кафе-клуби [2].

Соціальна значущість культурно-дозвіллевої діяльності полягає в її впливі на розвиток творчих завдатків і здібностей молоді людини і рівень його задоволення культурно-дозвіллевою установою.

Сьогодні діяльність культурно-дозвіллевої установи повинна вирішувати, перш за все, соціальні проблеми в регіоні, пропонуючи нові моделі способу життя. Сфера дозвілля сьогодні стає зосередженням таких соціальних проблем, які суспільство не може вирішити в інших сферах життєдіяльності (наркоманія, алкоголізм, злочинність, проституція та ін.). Звичайно, це не означає, що дозвіллева діяльність повною мірою здатна виконати дане соціальне замовлення, але запропонувати альтернативні, соціально-значущі дозвіллеві програми клубна сфера зобов'язана. Діяльність дозвіллевих установ повинна бути направлена на створення найсприятливіших, оптимальних умов для відпочинку, для розвитку духовних і творчих здібностей молоді людини.

Установи культури додають спільній соціально-культурній діяльності молодих людей якісну визначеність, значущість, як для окремої особи, так і для груп людей, для суспільства в цілому. При цьому відбувається розвиток соціальної активності і творчого потенціалу, формування культурних запитів і потреб, організація різноманітних форм дозвілля і відпочинку, створення умов для духовного розвитку і якнайповнішої реалізації молоді особистості у сфері дозвілля. У цьому якраз і полягає призначення установи культури, як соціально-культурного інституту. Основна функція, якого полягає в організованому об'єднанні людей, для спільної діяльності по задоволенню культурних потреб людини і вирішенню конкретних соціально-культурних задач.

До таких реально діючим, динамічно розвивається соціально-культурним інститутом відносяться сучасні культурно-дозвіллієві центри. Вони є важливою ланкою клубної структури [6].

Ідея їх створення виникла не випадково. Реальні процеси розвитку інтересів і устремлінь людей у сфері вільного часу вимагають нового підходу до організації їх культурно-дозвіллієвої діяльності, розширення її змістовних і управлінських основ. Особливо потрібно наголосити на наявності трьох головних параметрів, які є основою створення центрів дозвілля: власне культурного, відображає культурну ситуацію в регіоні; соціального, характеризує тенденції розвитку соціальної сфери; територіального, представлення економіко-географічні, етичні та інші особливості даного регіону. Практично кожний з цих параметрів вже сам по собі служить підставою для пошуків найпереважнішої структури соціально-культурного центру, пріоритетних напрямів його діяльності.

Соціально-культурні центри – це одна або багатопрофільна організації вільного, підприємницького ініціативного характеру. «Основні сутнісні риси такого центру, полягають в його широкому соціальному призначенні, яке полягає в задоволенні культурних інтересів різних категорій населення у сфері вільного часу і формуванні культурного середовища» [5, с. 3].

У роботі з молоддю дозвіллієві центри відкритого типу притримуються принципам змагання, взаємної пошани, довір'я і уваги учасників один до одного, індивідуального підходу і єдності інтересів особистості і колективу.

Дійсно, культурні центри є місцем певної концентрації соціально-культурної діяльності людей у сфері дозвілля, місцем, де кожна людина придбає навички самоствердження в творчості самореалізації, досвід дозвіллієвої поведінки, тобто сферою найбільшого сприяння для розвитку особистості. В арсеналі культурного центру – невичерпні можливості створення ситуації успіху для кожної людини, що благотворно позначається на зміцненні його гідності, високий рівень культурно-технічної оснащеності, використання сучасних дозвіллієвих технологій, форм і методів, естетично насичений простір і високий художній рівень дозвіллієвого процесу. Тут культурне дозвілля для людини перетворюється на спосіб життя в заповненні вільного часу різноманітними, змістовно насиченими видами діяльності.

Висновки. Отже, дозвілля дає можливість сучасній молодій людині розвивати багато сторін своєї особистості, навіть власний талант. Для цього необхідно, щоб до дозвілля він підходив з позицій свого життєвого завдання, свого покликання – всебічно розвивати власні здібності, свідомо формувати себе.

У рамках соціально-культурних центрів створюються всі умови для зняття певної психологічної напруги, розкриваються інтелектуальні, психолого-педагогічні, освітні якості особистості, а також розвивається самодіяльність та ініціатива.

Список використаних джерел

1. Белая Л. Л. Клуб в жизни ребенка / Л. Л. Белая. – М. : Академия, 2004. – 42с.
2. Бочелюк В. Й., Бочелюк В. В. Дозвіллієзнавство. Навч. посіб. / В. Й. Бочелюк, В. В. Бочелюк. – К. : Центр навчальної літератури, 2006. – 208 с.
3. Вишняк А. И. Тарасенко В. И. Культура молодежного досуга / А. И. Вишняк, В. И. Тарасенко. – К. : Высшая школа, 1988. – 53 с.
4. Жарков А. Д., Чижиков Е. М. Культурно-досуговая деятельность: Учебник / А. Д. Жарков, Е. М. Чижиков. – М. : Педагогика, 2008. – 219 с.
5. Кисилева Т. Г., Красильников Ю. Д. Основы социально-культурной деятельности: Учебное пособие / Т. Г. Кисилева, Ю. Д. Красильникова. – М. : Издательство МГУК, 2005. – 136 с.
6. Клуб: Культура досуга. – М. : Профиздат, 2007. – 184 с.
7. Соколов Э. В. Свободное время и культура досуга / Э. В. Соколов – Л.: Лениздат, 1977. – С. 34.